

Eesti keele arengukava 2021–2035

Sisukord

Sissejuhatus	3
Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused	4
Arengukava strateegiline raamistik	5
Strateegilised eesmärgid ja tegevussuunad	6
1. Eesti keele staatus ja maine	6
Tegevussuunad	6
2. Keele uurimine ja taristu	7
Tegevussuunad	7
3. Õpe	8
Tegevussuunad	8
Mõõdikud	10
Arengukava mõjude hindamine	11
Arengukava koostamise protsess ja kaasamine	14
Juhtimine, rakendamine ja aruandlus	14
Rahastamiskava	15

Sissejuhatus

Eesti keele arengukava sätestab Eesti keelepoliitilised eesmärgid ja arengusuunad aastateks 2021–2035. Arengukava lähtub põhiseaduse üldistest väärtustest ning eesmärgist tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade. Nimetatud põhiseaduslik eesmärk on kogu Eesti keelepoliitika ülim siht. Sellel sihil liigutakse kooskõlas teiste Eesti riiklike poliitikavaldkondadega, arvestades põhiseaduse muude väärtuste ja rahvusvahelise õiguse põhimõtetega.

Arengukava on jätkuks järgmistele keelepoliitilistele dokumentidele: eesti keele arendamise strateegia (2004–2010), eesti keele arengukava 2011–2017 (2020) ja Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2015 (2017).

Arengukava üldeesmärk on tagada eesti keele elujõud ja toimimine Eesti Vabariigis esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuriruumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.

Üldeesmärgi saavutamiseks on arengukava eesmärgid kavandatud kolmes alamvaldkonnas, kus on sõnastatud keelevaldkonna strateegilised eesmärgid:

1. Eesti keele staatus ja maine. Strateegiline eesmärk: eesti keele staatus on kindel ja maine on kõrge.
2. Keele uurimine ja taristu. Strateegiline eesmärk: eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine.
3. Õpe. Strateegiline eesmärk: kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.

Praeguse olukorra ja arenguvajaduste põhjalikum käsitus on esitatud lisas 1.

Eesti keele ja eestluse arendamise, säilitamise ja kaitsmise kõrval sõnastab arengukava ka eesti keele kui teise keele ja võõrkeelte õppe, hindamise ja oskusega seotud prioriteedid ja eesmärgid aastateks 2021–2035. Eesti keele arengukava on arengudokument, mis hõlmab riigi eelarvestrateegia tulemusvaldkonda „Eesti keel ja eestlus“.

Arengukava koostamisel on lähtutud põhiseadusest, keeleseadusest, erinevatest keelevaldkonna ja keelevaldkonnaga seotud strateegilistest dokumentidest, uuringutest, analüüsides, seiretest ja audititest¹. Arengukava sisendiks on ka riiklik strateegia „Eesti 2035“ (eelnõu), mille strateegilist üldsihti „Eesti on iseseisev ja sõltumatu demokraatlik riik, kus on tagatud eesti keele ja kultuuri säilimine“ arengukava täielikult toetab, kuna eesti keele ja kultuuri säilimine on arengukava keskne eesmärk.

Eesti haridust puudutavad eesmärgid ja tegevussuunad perioodiks 2021–2035 seatakse haridusvaldkonna arengukavas (eelnõu), mis käsitleb hariduse kättesaadavust, sujuvat liikumist haridustasemete ja -liikide vahel, õppijast lähtuvat õpet, õpetajate järelkasvu ning ühiskonna ja tööturu vajadustele vastavaid õpivõimalusi. Paljud eesti keele arengukava 2021–2035 teemad on otseselt seotud haridusvaldkonnaga ning sageli teenivad mõlemad arengukavad samu

¹ Dokumentide loetelu on arengukava lisas 2.

eesmärke, eriti mis puudutab eesti keele ja eestikeelset õpet. Nii leiab kolmanda strateegilise eesmärgi saavutamiseks kavandatud tegevusi ka haridusvaldkonna arengukavast, kus võetakse üheks sihiks välja töötada eestikeelse hariduse arendamise plaan. Keelevaldkonna arengukava lisab oma tegevused, mis annavad panuse eesti keele elujõu tugevdamisse, kasutatavuse suurendamisse ja õppe tõhustamisse. Eesti keele arengukava eesmärk keeleõppes on tõsta keeleõppe tõhusust ja kvaliteeti ning toetada keele ja kirjanduse õpetajaid. Täpsem ülevaade arengukavade ühisosast antakse lisas 2.

Eesti keele arengukava hõlmab kõigi ministeeriumide ja valitsusasutuste keelepoliitilisi ülesandeid nende valitsemisalas: haridus- ja teaduspoliitikas, kultuuripoliitikas, õiguskorrapoliitikas, julgeoleku- ja riigikaitsepoliitikas, ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitikas jt valdkondades. Seega on arengukava eesmärkide täitmisel ühisosa Haridus- ja Teadusministeeriumil ning Kultuuriministeeriumil, Sotsiaalministeeriumil, Justiitsministeeriumil, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil, Siseministeeriumil jt ministeeriumidel. (Seosed olulisemate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste poliitikate ning teiste valdkondade arengukavadega on esitatud lisas 2).

Arengukava elluviimist juhib Haridus- ja Teadusministeerium arengukava juhtkomisjoni kaudu, kuhu kuuluvad keelevaldkonnaga seotud ministeeriumide ja Eesti keelenõukogu esindajad.

Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused

Eesti keelevaldkonna praegust olukorda ja peamisi arenguvajadusi on käsitletud kolmes alamvaldkonnas, milleks on 1) eesti keele staatus ja maine, 2) eesti keele uurimine ja keeletaristu ning 3) keeleõpe. Keelevaldkonna olukorra ja arenguvajaduste käsitlemisel on tuginetud aastatel 2015–2019 avaldatud uurimustes, analüüsides ja aruannetes esitatud hinnangutele, järeldustele ja soovitudele.

Eesti keele staatuse ja maine alamvaldkonna tugevused on eesti keele kui riigikeele staatusest tulenev kindel positsioon ning Euroopa Liidu ametliku keele eelised. Peamise kitsaskohana saab välja tuua seda, et üleilmne keeleline sulandumine mõjutab eesti keele kasutamist ning on valdkondi (nt IT, kõrgharidus, teadus, aga ka teenindussektor), kus eesti keele kasutamine on vähenenud nii rahvusvahelise koostöö kui ka välistööjõu suurenenud osakaalu tõttu. Et tugevdada eesti keele staatust ja mainet, tuleb pidevalt jälgida keelevaldkonna õigusaktide ajakohasust, regulaarselt populariseerida ja soodustada eesti keele kasutamist, õppimist ja uurimist ning tugevdada eesti keele tähtsust identiteedi kandjana.

Eesti keele uurimise ja keeletaristu alamvaldkonna tugevused on Eesti keeleteaduse ja keeletehnoloogia kõrge rahvusvaheline tase, enamiku keeleressursside ² (nt sõnastikud, andmebaasid, korpused) ja keeletehnoloogiliste rakenduste (nt kõnesüntees, kõnetuvastus ja masintõlge) kättesaadavus ja suur kasutajaskond. Kitsaskohad on keskse ja koordineeritud

² Uuringu aruanne „LT Observatory – Observatory for LR and MT in Europe“ (2016). [[link](#)]

terminiarenduse puudumine, keeletehnoloogia ja terminoloogia arenguks ning sõnastike koostamiseks vajalike korpuste kvaliteet, vähesus või puudumine. Et tagada Eesti keeleteaduse ja keeletehnoloogia kõrge tase ning keeletaristu innovaatilisus, kättesaadavus ja mitmekesisus, tuleb toetada keeletehnoloogia põhifunktsioonide arendust ja keeleressursside loomist³ ning keeleteaduse ja terminoloogia edasist arengut.

Keeleõppe alamvaldkonna tugevusena nii eesti keele kui ka võõrkeelte õppes saab esile tuua järgmist: õppijate eesti keele kui emakeele oskus vastab ühiskonna vajadustele, on loodud võimalused võõrkeelte õppimiseks, eesti keele õpetamiseks ja õppimiseks on loodud õppevara, sh e-õppevara, eesti keelt on võimalik õppida nii välismaa kõrgkoolides, üldhariduskoolides, pühapäevakoolides kui ka lasteaedades. Kitsaskoht on hariduskeele küsimused kõigil haridustasemetel, sh kõrghariduse ingliskeelestumine⁴, täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe kvaliteedi ja pakkumise küsimused⁵⁶. Et kõik Eesti elanikud valdaksid eesti keelt ja väärtustaksid teiste keelte oskust, tuleb tõhustada ja laiendada eesti keele õpet nii Eestis kui ka välismaal, luua (e-)õppevahendeid ja -keskkondi, toetada keeleõpetajate täienduskoolitust ning soodustada eri võõrkeelte õppimist Eesti haridussüsteemis.

Praeguse olukorra ja arenguvajaduste põhjalikum käsitus on esitatud lisas 1.

Arengukava strateegiline raamistik

Arengukava väljatöötamise ja elluviimise jaoks on olulised järgmised rahvusvahelised ja riiklikud dokumendid:

- Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärgid⁷;
- ÜRO säästva arengu eesmärgid⁸ ja strateegia „Säästev Eesti 21“ eesmärgid;
- Euroopa Liidu ühtne visioon Euroopa haridusruumist;
- Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine;
- riiklik strateegia „Eesti 2035“ (eelnõu);
- haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 (eelnõu);
- Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2035 (eelnõu);
- kultuuripoliitika põhialused aastani 2030 (koostamisel);
- rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava aastani 2030 (koostamisel);
- noortevaldkonna arengukava 2021–2035 (eelnõu);
- heaolu arengukava 2016–2023;
- riigikaitse arengukava 2017–2026;

³ ELRC ülevaade „Sustainable Language Data Sharing to Support Language Equality in Multilingual Europe“ (2019). [\[link\]](#)

⁴Uuring „Eesti keelseisund“ (2017). [\[link\]](#)

⁵ Kontrollaruanne „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ (2019). [\[link\]](#)

⁶ Rakendusuuring „Eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele õpe lõimumis- ja tööhõivepoliitikas: kvaliteet, mõju ja korraldus“ (2018). [\[link\]](#)

⁷ Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet. [\[link\]](#)

⁸ Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [\[link\]](#)

- välispoliitika arengukava aastani 2030 (koostamisel);
- siseturvalisuse arengukava aastani 2030 (eelnõu);
- digiriigi ja küberturvalisuse arengukava 2025 (koostamisel).

Täpsem ülevaade arengukavaga seotud strateegiliste dokumentide kohta on esitatud arengukava lisas 2.

Strateegilised eesmärgid ja tegevussuunad

Üldeesmärk: tagada eesti keele elujõud ja toimimine esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igapäevasele õigus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuriruumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.

Üldeesmärgi saavutamiseks käsitleb arengukava kolme alamvaldkonda, kus on sõnastatud keelevaldkonna strateegilised eesmärgid ja tegevussuunad.

1. Eesti keele staatus ja maine

Strateegiline eesmärk 1. Eesti keele staatus on kindel ja maine on kõrge.

- **Staatust** – eesti keele staatust riigikeelena on tagatud põhiseaduse, keeleseaduse ning muude keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktidega. Eesti keele kasutamine riigivalitsemises ja asjaajamises, hariduses ja ettevõtluses, avalikus teabes, teeninduses ning muudes olulistes valdkondades kindlustab eestikeelse ühiskonna kestlikkuse. Tagatud on nii üksikisikute kui ka kollektiivsed keeleõigused ja keelealaste õigusaktide järelevalve.
- **Maine ja keelehoiaku** – Eesti elanikud peavad eesti keelt tähtsaks ja kasulikuks, eesti keele maine on kõrge nii eestlaste kui ka teiste rahvaste hulgas. Eesti keel on eesti rahvuse jätkusuutliku arengu aluseid ning ühtse väärtusruumi, ühtekuuluvustunde ja ühiskonna sidususe looja. Eesti keelt väärtustatakse kui eesti kultuuri keset ja kultuuriloomet keelt, seda eelistatakse ka mitteformaalses suhtluses, sh virtuaalmaailmas. Eesti keele oskus annab paremad võimalused eneseteostuseks.

Tegevussuunad

- 1.1. Seaduste ja mainekujundusega tagatakse eesti keele toimimine, elujõud ja staatust kõigis ühiskonnaelavaldkondades: avalikus suhtluses, hariduses ja teaduses, elukestvas õppes, huvitegevuses, meedias, poliitikas, ettevõtluses, majanduses, kultuuri- ja loometegevuses, avalikus ruumis, teeninduses, arstiabis ning igapäevaelus.
- 1.2. Väärtustatakse eestikeelse kirjanduse lugemist, eestikeelsete tekstide loomist ja mõistmist kõigil haridusastmel ning kõigis e-keskkondades ja rakendustes.
- 1.3. Väärtustatakse eesti keele õppimist ja kasutamist eesti keelest erineva ema- või kodukeelega kõnelejate hulgas, et tagada kõigi inimeste osalemine ühiskonnaelus, tööturul ja haridussüsteemis.
- 1.4. Soodustatakse eesti keele piirkondlike erikujude (murrete) kasutamist igapäevaelus, toetatakse nende õpetamist lasteaias ja koolis ning säilimist kodu- ja emakeelena ning elava kultuuriloomet keelena.

- 1.5. Seaduste ja mainekujunduse ning järelevalvega tagatakse, et Eesti avalik ruum (nii visuaalne kui ka auditiiivne) oleks ülekaalukalt eestikeelne ja võõrkeelne teave ei valitseks eestikeelse üle.
- 1.6. Tõhustatakse riiklikku järelevalvet eesti keele õppe ja eesti õppekeele nõuete täitmise üle koolides ja lasteaedades, õppeasutusi ja õpetajaid toetatakse ja nõustatakse eesti õppekeele nõuete täitmisel.
- 1.7. Populariseeritakse eesti keele õpetamist, kasutamist ja uurimist.
- 1.8. Väärtustatakse välismaal elavate eestlaste hoidmist eesti keele- ja kultuuriruumis, eesti keele kasutamist kodukeelena ja kontakte kodumaaga ning soodustatakse Eestisse tagasipöördumist.
- 1.9. Jätkatakse eestikeelse kultuuri, sh kirjanduse, teatri, filmi, laulu- ja pärimuskultuuri, kultuuriajakirjanduse ning eesti keelde ja keelest tehtavate tõlgete toetamist.
- 1.10. Sõnastatakse äri- ja ettevõtte nime hea tava. Nimed on kaitse all ja seadusega reguleeritud.
- 1.11. Väärtustatakse keelekorraldust ja keeleteoimetamist, sh selge keele põhimõtteid ja korrektset keelekasutust nii avalikus ruumis ja ametiasutustes kui ka meedias ja kultuurisfääris.

2. Keele uurimine ja taristu

Strateegiline eesmärk 2. Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine.

- **Keeletehnoloogia areng** – keeletehnoloogia arendamine on prioriteet, sest see tugevdab eesti keele elujõudu üha digitaalsemas maailmas ning toetab inimeste (sh keeleliste erivajadustega inimeste) toimetulekut ja ühiskonnaelus osalemist.
- **Oskussõnavara areng** – erialasõnavara on arendatud ja ajakohastatud.
- **Korpuste kvaliteet, sõnastikud, keeleteadus** – Eesti keeleteadus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, keelekorpusi arendatakse järjepidevalt, need on kvaliteetsed ja kättesaadavad.

Tegevussuunad

- 2.1. Suurendatakse investeeringuid eesti keele digiarengusse, et kindlustada eesti keele elujõud ja konkurentsivõime ning tagada, et eesti keel käib kaasas teaduse ja tehnoloogia arenguga.
- 2.2. Toetatakse senisest suuremal määral eesti keeletehnoloogia arengut ja kasutuselevõttu. Toetatakse keeleressursside, keeleõpperakenduste ja tugisüsteemide arendamist koostöös ettevõtete, kõrgkoolide ja uurimisasutustega. Tagatakse enamlevinud tarkvara eestikeelsete rakenduste kättesaadavus. Keeletehnoloogia valdkonna tugiteenused koondatakse ühtsesse kompetentsikeskusse.
- 2.3. Toetatakse Eesti keeleteaduse kui keelevaldkonna teadus- ja arendustegevuse suuna arengut, sh Eesti ala ajaloolise keelelise mitmekesisuse uurimist. Toetatakse eesti keele ja selle erikujude (murrete) tänapäevast teaduslikku uurimist, süsteemset hoolet ning nüüdisajastatud, avatud ja mugavalt kasutatavate sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste arendamist.

- 2.4. Toetatakse hõimurahvaste keelte uurimist ja keeletaristu arendamist.
- 2.5. Toetatakse nüüdisaegseid tehnilisi lahendusi kasutavate sõnastike loomist ja keelehoolet.
- 2.6. Arendatakse eesti kirjakeelt. Kirjakeele kvaliteeti ja normi aitavad kindlustada keele eksperdiasutused ja -kogud.
- 2.7. Toetatakse eestikeelse oskussõnavara loomist ja kasutamist, sh arendatakse ja koostatakse mitmekeelseid terminibaase ning soodustatakse erialaspetsialistide, tõlkijate ja keeleteimetajate koostööd, et terminivara ajakohastataks koostöiselt ja antaks võimalikult kiiresti ringlusse. Tähelepanu pööratakse eurodokumentide keelele, mis mõjutab eesti (õigus)keelt ning keelekasutust ja oskussõnavara kõigis ühiskonnaelu valdkondades.
- 2.8. Eesti kõrgkoolides kantakse hoolt tõlkijate ja tõlkide piisava ettevalmistamise eest. Toetatakse tõlkijate ja tõlkide täiendusõpet. Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimiseks oluliste ja avalike teenuste pakkumisega seotud valdkondade eelisarendamine on haridusvaldkonna arengukava fookuses.
- 2.9. Toetatakse kultuuri- ja mäluasutuste tegevust keele arendamisel ja hariduses, sh elukestvas õppes (nt tegevused raamatukogudes, rahvamajades jne). Täpsemad tegevused nähakse ette haridusvaldkonna arengukava programmi(de)s.
- 2.10. Laiendatakse eestikeelsete tekstide, sh kultuuriväljaannete tasuta kättesaadavust veebis.
- 2.11. Arendatakse ja uuritakse eesti viipekeelt ja punktikirja ning nende õpet, sh kasutades keeletehnoloogilisi vahendeid.

3. Õpe

Strateegiline eesmärk 3. Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.

- **Eestikeelne kooliharidus** – on mindud valdavalt üle eestikeelsele kooliharidusele, st õppetöö riigi ja kohalike omavalitsuste rahastatavates koolides ja lasteaedades toimub eesti keeles. Eestikeelne kooliharidus tagab laste ja noorte lõimumise eesti kultuuri- ja väärtusruumi ning annab kõigile võrdse võimaluse osaleda ühiskonna- ja tööelus ning jätkata õpinguid järgmisel haridustasemel.
- **Emakeeleõpetus** – tähtsustatakse ja tõhustatakse eesti keele kui emakeele õpet; võimaluse ja vajaduse korral korraldatakse eesti keelest erineva emakeelega lastele nende emakeele õpet.
- **Kõrghariduse keelsus** – koostöös ülikoolidega saavutatakse tasakaal eesti- ja ingliskeelse kõrgharidusõppe vahel, et tugevdada eesti keele positsiooni teadus- ja kõrghariduskeelena.
- **Eesti keel teise keelena** – eesti keele õpe on kvaliteetne ja kättesaadav. Oluliselt on tõusnud eesti keelt oskavate inimeste arv.
- **Võõrkeeleõpe** – võõrkeeleõpetuse kõrge kvaliteet tagab, et iga eestimaalane valdab peale emakeele veel vähemalt kaht keelt.

Tegevussuunad

- 3.1. Toetatakse eestikeelse hariduse arendamise plaani väljatöötamist ja elluviimist, alustades alusharidusest, mis annab piisava keeleoskuse, et jätkata õpinguid eesti keeles

- järgmistel haridustasemetel ja elukestvas õppes. Täpsemad tegevused määratakse kindlaks haridusvaldkonna arengukavas ja selle programmi(de)s.
- 3.2. Eesti elanike eesti keele oskuse tagab elukestev õpe nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses, mille korraldust (v.a täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpe) juhib haridusvaldkonna arengukava.
 - 3.3. Tõhustatakse eesti keele kui teise keele õpet, et kõigil õppijail oleks võimalik saavutada vähemalt riiklikes õppekavades eesmärgiks seatud keeleoskustasemed. Arendatakse õppevahendeid ja -meetodeid ning koolitatakse õpetajaid, sh täiendatakse nende oskusi eri vanuses, eri kultuuri- ja haridustasustaga õpilaste õpetamiseks.
 - 3.4. Eesti keele mitmekülgse arendamise kaudu toetatakse eestikeelsete õpikute ja õppematerjalide koostamist.
 - 3.5. Luuakse (e-)õppevahendeid ja -keskkondi eesti keele õppeks. Toetatakse keeletehnoloogia jõudmist keeleõppesse, sh õppevahendite loojate ja lõppkasutajateni. Tagatakse õpitoeks vajalikud keeletehnoloogilised vahendid.
 - 3.6. Eesti keele ja kirjanduse õpetamine seatakse riiklikult tähtsaks ülesandeks, tagades keeleõppe kvaliteedi ja vajaliku mahu. Emakeeleõppe kõrval tähtsustatakse kirjanduse õpet, et eestikeelse kirjanduse kaudu arendada õppija keelt, suurendada sõnavara ja mitmekesisistada keelekasutust. Haridusvaldkonna arengukava programmide järgi korraldatakse eesti keele ja kirjanduse õpetajate ning muu emakeelega õppureid eesti keeles õpetavate õpetajate koolitamine piisavas mahus.
 - 3.7. Koostöös kõrgkoolidega töötatakse välja ja rakendatakse kõrghariduse keele- ja rahvusvahelistumise põhimõtted, mis tagavad eesti keele toimimise kõrgharidus- ja teaduskeelena, määratledes eesti- ja ingliskeelse õppe tasakaalu ning aidates samal ajal kaasa ülikoolide rahvusvaheliselt kõrge taseme saavutamisele. Et kõik eesti emakeelega üliõpilased saaksid omandada eesti erialakeele ning ükski ainevaldkond ei muutuks täielikult võõrkeelseks, arendatakse eestikeelseid õppekavasid, terminoloogia- ja teadustööd. Tagatakse, et avalik-õiguslike ülikoolide asjaajamiskeel on eesti keel. Eestikeelses keskkonnas toimetulekuks õpetatakse välisüliõpilastele ja -õppejõududele eesti keelt.
 - 3.8. Parandatakse täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe kvaliteeti, laiendatakse eesti keele õppimise võimalusi ja luuakse eesti keele praktiseerimise võimalusi piirkondades, kus elab rohkem muu ema- või kodukeelega inimesi. Toetatakse eesti keele õppijate ja õppe pakkujate nõustamist ning järjepidevalt tutvustatakse eesti keele õppimise võimalusi. Ühtsel alusel toimuv keeleõpe on korraldatud nii, et seda pakuvad eri ministeeriumid oma haldusalas sihtgruppidele nende vajadustest lähtuvalt.
 - 3.9. Edendatakse eesti keele õpet ja tagatakse eestikeelsete õppematerjalide kättesaadavus välismaal, et toetada välismaal elavate eestlaste hoidmist eesti keele- ja kultuuriruumis ning luua paremad eeldused Eestisse tagasipöördumiseks ja sujuvaks kohanemiseks siinse haridusruumiga. Ülemaailmse eestluse arendamise kesksed eesmärgid lepatakse kokku rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukavas.
 - 3.10. Laiendatakse eesti keele õppimise võimalusi välisülikoolides.
 - 3.11. Vähemusrühmade emakeelte ja omakultuuride tundmise ja arendamisega tegeldakse rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava ja programmide raames.

- 3.12. Soodustatakse eri võõrkeelte õppimist Eesti haridussüsteemis, et Eesti ühiskonnas oleks piisavalt saksa, prantsuse, teiste Euroopas levinumate keelte ja lähinaabrite keelte ning klassikaliste keelte oskajaid, samuti muude oluliste maailma keelte tundjaid.
- 3.13. Toetatakse Euroopa Liidu Nõukogu soovitusete täitmist, et keskhariduse omandanu valdaks peale emakeele väga heal tasemel ka üht Euroopa keelt ning heal tasemel veel üht võõrkeelt. Selleks tõstetakse võõrkeeleõppe kvaliteeti ja tulemuslikkust.
- 3.14. Toetatakse erialase võõrkeeleoskuse omandamist kutse- ja kõrghariduses.
- 3.15. Väärtustatakse võõrkeelte oskust, sh võimaldatakse sooritada rahvusvahelisi keeleeksameid ja tunnustatakse tulemuslikke keeleõppetegevusi.

Arengukava edukaks rakendamiseks on oluline, et kõigi osaliste vastutus ja ülesanded oleksid selged, ent mitte jäigad, ning et osalised, sh eri ministeeriumid ja valitsusasutused, teeksid arengukava eesmärkide saavutamiseks koostööd.

Mõõdikud⁹

Indikaator	Lähtetase ¹⁰	Sihttase 2035
ÜLDEESMÄRK: tagada eesti keele elujõud ja toimimine esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuriruumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.		
1. Eestikeelsete 16–65-aastaste Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus	57,5% (2011/2012)	65%
2. Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust	Uus indikaator	
STRATEEGILINE EESMÄRK 1. Eesti keele staatus on kindel ja maine on kõrge.		
1. Eesti keele maine		
Eesti emakeelega elanike hulkas	Uus indikaator	
Eesti keelest erineva ema- või kodukeelega elanike hulkas	Uus indikaator	
STRATEEGILINE EESMÄRK 2. Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine.		
1. Kõrgetasemeliste Eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk	Täpsustamisel	Täpsustamisel
2. Mitmekeelsete terminibaaside hulk	60 (2019)	100
3. Eesti keele keeletehnoloogiline tugi	Osaline (2019)	Täpsustamisel
STRATEEGILINE EESMÄRK 3. Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.		
1. Eesti keele õppe pakkumise vastavus täiskasvanud õppija vajadustele	Uus indikaator	

⁹ Mõõdikute sisu ja metoodikat on täpsemalt selgitatud lisas 3.

¹⁰ Viimane teadaolev tase või 2019. aasta seis.

2. Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleskus	Uus indikaator
--	----------------

Arengukava mõjude hindamine

Keelevaldkond seob kogu ühiskonda, selle eri sektoreid ja huvirühmi. Seega puudutavad arengukava tegevused ja nendega taotletav mõju kogu Eesti elanikkonda (lisaks ka välismaal elavaid eesti päritolu inimesi) ja kõiki eluvaldkondi. Arengukava mõju on hinnatud kuues valdkonnas: sotsiaalne, sh demograafiline mõju, mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Mõjude hindamisel on lähtutud Riigikantselei mõjude hindamise metoodikast.¹¹ Keele arengukaval on selle kohaselt otsesem mõju haridusele ja kultuurile. Samuti mõjutab keele arengukava lõimumisvaldkonda ja kaudselt ka teisi valdkondi, nagu siseriiklik julgeolek ja riigi järjepidevus. Planeeritavate tegevuste mõju on pikaajaline – soovitakse arendada eesti keele õpet kui elukestva õppe osa, samuti on pikema ajalise perspektiiviga eesti keele staatuse ja maine hoidmine ja arendamine, eesti keele uurimine ning keeletaristu areng. Eesti keele arengukava rakendamisega ei kaasne negatiivset mõju ühelegi sihtrühmale.

Keele arengukava on kooskõlas ÜRO säästva arengu eesmärkidega¹², eelkõige eesmärgiga tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused. Mõjude hindamisel on lisaks lähtutud riikliku strateegia „Eesti 2035“ (eelnõu) strateegilistest sihtidest ja arenguvajadustest. Samuti on hindamisel lähtutud eksperdirühmade tulevikuvisionist ja ettepanekutest Eesti haridus-, teadus-, noorte- ja keelevaldkonna arendamiseks aastatel 2021–2035.

Sotsiaalne, sh demograafiline mõju

Ekspertide rühmade visioonidokumendis¹³ osutatakse eesti keele materiaalsele ja moraalsele rollile ühiskonnas. Eesti keel on osa Eesti riigi ja elanike identiteedist, mistõttu on vaja tagada eesti keele staatuse ja kõrge maine. Tugeva identiteediga kodanik usub oma võimesse mõjutada arenguid Eesti riigis. Eesti keele oskus parandab elanike toimetulekut, võimaldab olla teadlik oma õigustest, suurendab osalust kodanikuühiskonnas, tõstab aktiivsust ja konkurentsivõimet tööturul ning toetab õpingute jätkamist järgmistel haridustasemetel. Kvaliteetsete keeleõppevõimaluste kättesaadavus kogu Eestis loob elanikele võrdsemad võimalused hõives ja ühiskonnaelus osalemiseks.

Eesti keele arengukava mõjutab teadus- ja arendustegevust, toetades mh keeleteaduse ja -tehnoloogia arengut. Eesti keele taristuga tagatakse ühiskonna terviklikkus ja ühiskonnaliikmete võimalus osaleda ühiskonnaelus, luuakse kõiki ühiskonnaliikmeid hõlmav avalik ruum. Keeletaristu ja keeletehnoloogia ning ka selge keele arendamine mõjutab elanike, sh keeleliste erivajadustega inimeste toimetulekut ja ühiskonnaelus osalemist nende

¹¹ Mõjude hindamise metoodika (2012). [\[link\]](#)

¹² Säästva arengu näitajad (2018). [\[link\]](#)

¹³ Tark ja tegus Eesti. Ekspertide rühmade tulevikuvisionid ja ettepanekud Eesti haridus-, teadus-, noorte- ja keelevaldkonna arendamiseks aastatel 2021–2035 (2019). [\[link\]](#)

suhtlemisvõimaluste ja eneseväljenduse kvaliteedi tõstmise kaudu. Eesti keele oskus mõjutab rahvusvähemuste poliitilist ja ühiskondlikku aktiivsust, soodustab nende lõimumist, tugevdab konkurentsivõimet ühiskonnas ja tööturul ning aitab hoida nende keelelist ja kultuurilist omapära. Võrdseid võimalusi edendav keeleõpe vähendab soolist ebavõrdsust hariduses ja tööturul, tagades kõigile elanikele eneseteostuseks vajaliku keelepädevuse. Keeleõppe võimalusi kasutades säilib Eestist väljaspool elavatel eesti päritolu inimestel võimalus suhelda kodumaal elavate inimestega ja pöörduda tagasi kodumaale.

„Eesti 2035“ seab eesmärgiks, et Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed ning et Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud. Eesti keele arengukava panustab nende strateegiliste sihtide saavutamisse. Samuti täidab eesti keele arengukava „Eesti 2035“ arenguvajadusi, soodustades elanike kaasatust ühiskondlikesse ja kultuurilistesse tegevustesse ning andes panuse ühistel väärtustel põhineva, õppijakeskse ja kaasava haridussüsteemi arendamisse. Eesti keele arengukava toetab omakultuuri viljelemist ning samas avatust teistele keeltele ja kultuuridele.

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Keelepoliitikal on roll riigi julgeoleku (eelkõige ühise kultuuri- ja väärtusruumi) ja toimivate välissuhete hoidmisel ja arendamisel, muu hulgas suureneva rände ja rahvusvahelistumise kontekstis. Eesti keel on Eesti riigikeel ning asjaajamiskeel mh julgeoleku, infoturbe, küberturbe, päästesüsteemi, ohutuse ja järelevalve vallas. Eesti keele arengukava täidab „Eesti 2035“ julgeoleku ja turvalisuse valdkonna arenguvajadusi, aidates tagada tugeva kultuuriruumi ja suhtlemist toetava avaliku ruumi ning soodustades mh eesti keelest erinevate ema- ja kodukeeltega elanike osalust ja kaasamist. Infoallikana on olulised eestikeelne meedia ja keelehooldeallikad. Sõnastike ja keelehooldeallikate mugavaks kasutamiseks on oluline keeletehnoloogiline tugi. Terminivara arendamine, tänapäevaste sõnastike olemasolu ja veebirakendused toetavad olulisel määral rahvusvahelist suhtlust ning on selge ja täpse eneseväljenduse ning selgete ja sisukate tõlgete aluseks. Keeletaristu peab toetama info töötlemist, tõlkimist, levikut ja kasutamist.

Eestikeelse ühise inforuumi kõrval on vaja Eesti ühiskonda rikastada kultuuridevaheliste kontaktidega, mida toetavad erinevate keelte õppimine ning tõlkide ja tõlkijate koolitamine. Keelteoskus ja kultuuridevaheline mõistmine mõjutab Eesti elanike võimalust suhelda rahvusvaheliselt, sh tõstab rahvusvahelist konkurentsivõimet nii riigi kui ka üksikisiku tasandil. Võõrkeelte oskus mõjutab Eesti välisesindust tööd, Eesti osalust rahvusvahelistes organisatsioonides ja koostöös. Keeleoskus on tähtis ka kodanikuühiskonna tasandil ja kohalikes omavalitsustes rahvusvahelise suhtluse arendamiseks. See kõik tagab riigi avatuse, arengu ja uuenduslikkuse.

Mõju majandusele

Eksperdirühma visioonidokumendis¹⁴ osutatakse, et tuleviku tööturul suureneb vajadus põhioskuste, sh keeleoskuse järele. Eestis on keelteoskus tööturul edukaks toimimiseks vajalik¹⁵: tarvis on nii eesti keele kui ka võõrkeelte oskust. „Eesti 2035“ üks arenguvajadus on seotud erialase haridusega inimestega, kes vajavad enam tuge elukestvas õppes osalemisel. Elukestvas õppes osalemises on märgatav lõhe rahvuse ja regiooniti, vähem osalevad madalama haridustasemega elanikud ja vanemaalised. Eesti keele arengukava leevendab puudulikust keeleoskusest tulenevaid lõhesid hariduse omandamisel. Hea eesti keele oskus aitab tööturul paremini toime tulla kõigil Eesti elanikel (sh siin kõrghariduse omandanud välismaalastel). See aitab ennetada töötuks jäämist ja toob suurema sissetuleku. Võõrkeelteoskus tõstab inimeste konkurentsivõimet nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Keeleõppe kõrval mõjutavad majandust ka arenenud keeletaristu ja keeletehnoloogilised võimalused. Need aitavad pikemas perspektiivis hoida kokku kulusid ja toetavad majanduse arengut. Nii panustab eesti keele arengukava strateegia „Eesti 2035“ sihti tagada Eesti majanduse uuendusmeelsus.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Tugeva identiteediga kodanik usub oma võimesse mõjutada arenguid Eesti riigis ning väärtustab enam oma elu- ja looduskeskkonda ning selle eripära.

Mõju regionaalarengule

Strateegia „Eesti 2035“ osutab rahvastikumuutuste ebaproportsionaalsele mõjule Ida-Virumaal, Kagu- ja Kesk-Eestis ning keskustest kaugemates piirkondades. Parema keeleoskuse tõstab piirkondade konkurentsivõimet, mõjutab eri regioonide inimeste elukvaliteeti ja võrdseid võimalusi, toetab regioonide kultuurilise eripära säilimist ja arengu kestlikkust. Keeleoskus, sh murdekeele oskus on abiks regioonide arengupotentsiaali tõstmisel, eri piirkondade konkurentsivõime parandamisel, eri regioonide inimeste elukvaliteedi ja võrdsete võimaluste toetamisel, toetab kultuurilise eripära ja vaimse kultuuripärandi säilimist ja arengu kestlikkust. Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine toetab regionaalset konkurentsivõimet ja elanike võrdseid võimalusi eri regioonides (mh e-õppevara kaudu). Eesti keele arengukava aitab kujundada strateegias „Eesti 2035“ sihiks võetud inimesekeskset riiki.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Ühine keel, identiteet ja asjaajamiskultuur soodustavad kohalike omavalitsuste asutuste koostööd ja tegevust. Võimalus omandada hea riigikeele oskus ja õppida võõrkeeli peab olema tagatud kõigile Eesti elanikele, sõltumata nende päritolust või piirkonnast. Eesti keele oskusega inimeste arvu vähendamine lihtsustab asjaajamist ja avaliku sektori töökorraldust. Mitteeestlaste eesti keele oskuse paranemine annab neile täiendavaid võimalusi ka avalikus sektoris töötamiseks. Eesti keele arengukava annab panuse strateegia „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide saavutamisse, aidates arendada hoolivat, koostöömeelset ja avatud riiki.

¹⁴ Tark ja tegus Eesti. Ekspertrühmade tulevikuvisionid ja ettepanekud Eesti haridus-, teadus-, noorte- ja keelevaldkonna arendamiseks aastatel 2021–2035 (2019). [\[link\]](#)

¹⁵ Simmul, L. (2017). Võõrkeelte oskuse roll tööturul. [\[link\]](#)

Arengukava koostamise protsess ja kaasamine

Arengukava koostamine on osa Haridus- ja Teadusministeeriumi perioodi 2021–2035 strateegilise planeerimise protsessist, mis algas [ideekorjega](#) avalikkusele ja valdkondade esindajatele suunatud üritustel sügisel 2018. Paralleelselt töötasid augustist 2018 kuni märtsini 2019 eksperdirühmad, kes koostasid poliitikavaldkondade ülesed [visioonidokumendid](#) kolmel teemal: väärtused ja vastutus, heaolu ja sidusus ning konkurentsivõime. Neid aspekte mõjutavad keele-, haridus-, teadus- ja noortevaldkond indiviidi ja ühiskonna tasandil kõige enam. Ekspertide koostatud visioonidokumendid on sisend kõigi Haridus- ja Teadusministeeriumi strateegiliste arengudokumentide koostamisse.

2018.–2019. aastatel toimusid eri ministeeriumidega ka kohtumised, kus käsitleti keelevaldkonna ja teiste tulemusvaldkondade kokkupuutepunkte ja seoseid teiste valdkondade arengukavadega.

2019. a jooksul toimusid Eesti keelenõukogu eestvedamisel keelevaldkonna ekspertide seminarid, kus keskenduti keelepoliitika põhialustele, keelevaldkonna eesmärkidele ja tuleviku tegevussuundadele. Töö arengukavaga on Eesti keelenõukogus ja arengukava juhtkomisjonis jätkunud 2020. aastal.

Juhtimine, rakendamine ja aruandlus

Arengukava kinnitab Vabariigi Valitsus, kes esitab selle enne kinnitamist Riigikogule arutamiseks. Arengukava juhtimise, elluviimise ja tulemusaruandluse eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium ning arengukava elluviimisse annavad panuse kõik ministeeriumid, kelle valitsemisalas on keelevaldkonnaga seotud ülesandeid.

Arengukava elluviimist ja aruandlust toetab valdkonna arengukava juhtkomisjon, kuhu kuuluvad Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti keelenõukogu, Kultuuriministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Riigikantselei esindajad. Juhtkomisjoni tööd juhib Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidus-, keele- ja noortepoliitika asekanter.

Arengukava viiakse ellu programmi(de) kaudu, mis koostatakse riigieelarve strateegia planeerimise käigus ning vaadatakse üle igal aastal. Programmi(de) sisu arutatakse enne riigieelarve strateegia raames Rahandusministeeriumile esitamist läbi juhtkomisjonis. Arengukava programmi(de) täitmise kohta antakse ülevaade tulemusvaldkonna aruandes ning programmi ja vajaduspõhiste hindamiste kaudu.

Arengukava eesmärkide täitmise hindamiseks on arengukava perioodil kavandatud vähemalt kaks vahehindamist.

Rahastamiskava

Kulu selgitused	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Keeleprogramm (mln eurot)	12,52	15,23	15,57	16,54	15,78	16,47	16,47	15,84	14,00	12,16	12,16	12,16	12,16	12,16	12,16